

cessare debet effectus, ut statuit Innocentius III, in Concilio Lateranensi, cap *Cessante* 60, tit. de APPELLATIONIBUS.

III^{um}. Si probabilis appareat causa appellandi, judex *ad quem* inhibere potest judici *a quo* ne ultra in causa procedat, vel quid attentet in præjudicium appellationis, et si non obstante illa inhibitione siant *attentata*, jus habet illa revocandi et, ante omnem causæ principalis discussionem, omnia reducendi in statum primitivum. Cap. *Non solum*, 7, hujus tituli, in vi^o. Ratio est quod appellatio a sententia definitiva eximat appellantem a jurisdictione sui judicis ordinarii, eamque suspendit quoad illam causam; ideo quod interim attentat, censetur factum a judice non competente, et revocari debet a superiore ad quem, vi appellationis, jurisdictione devolvitur. Quod si appetetur a sententia interlocutoria, caute procedendum est, quia quamdiu causam principalem non desinierit judex, servat suam jurisdictionem; nihilominus in illo etiam casu, si sententia interlocutoria gravamen inductura sit, per appellationem a definitiva non reparabile, et fundata appareat ratio appellandi, ipsi injungi potest ne ultra procedat, donec de sententia interlocutoria judex *ad quem* pronuntiaverit.

Quæ de appellatione judiciali dicimus, applicandum etiam videtur ad appellationem extrajudiciale. Regula enim generalis est in ipso titulo juris inserta, *ut lite pendente nihil in novetur*. Porro adest lis pendens coram tribunal competenti, ex quo causa provocatur per appellationem extrajudiciale (nº 700): ergo superior a quo appellatur supersedere debet negotio incepto, nihil innovando in præjudicium appellantis quoad causam ipsam appellationis; quod vero jam statuit aut egit, manet donec judex *ad quem* pronuntiaverit, si appellatio hujusmodi sit quæ effectum devolutivum solummodo habeat, non suspensivum.

IV^{um}. Tandem devenitur ad judicium causæ. Servantur omnes regulæ jure præscriptæ pro judiciis canonicis, citationes, instrumentorum examen, testium auditio, etc., etc., quibus rite

peractis, definitur an *bene appellatum fuerit et male judicatum* prima vice, an e contra *bene judicatum et male appellatum*.

Si *male judicatum* fuisse arbitratur, non debet causam remittere ad judicem *a quo*, ut suam sententiam reformat, sed causam propria ipse auctoritate definire tenetur, quod præstare curabit prout justum visum fuerit, sententiam reformando, aliquid ei addendo vel retrahendo; aut, si plura capitula complectatur, illam ex una parte cassando, ex altera confirmando. Judicium quod profert, exequi etiam mandabit.

Si *bene judicatum* fuisse et reum minus rationabiliter appellasse constiterit, sententiam confirmabit, et appellantem ad judicem *a quo* remittet, ut iste suam primam sententiam exsecutioni demandet; nisi tamen judex inferior videatur suo iuri renuntiasse, deferendo appellationi et apostolos reverentiales ad superiorem concedendo. Cap. *Ut debitum* 59, DE APPELL., lib. II Decret.— *Cum appellationibus* 5, in vi^o. In ultimo casu penes arbitrium superioris est causam sibi retinere, vel ad judicem inferiorem remittere.

ARTICULUS III. — DE RECURSU EXRAJUDICIALI.

710.— Ex dictis sequitur licitum fore appellare a quocumque gravamine, etiam extrajudicitaliter illato, et appellationem interponi ad judicem superiorum immediatum, exceptis casibus jure præfinitis. Difficultas est quoad sententias ex *informata conscientia* latas, et quoad appellations quas ab aliis sententiis reus vult interponere, quando lapsa sunt fatalia.

In utroque casu reus potest relevari a gravamine, si ad superiorum recursum habuerit libello supplici, et superior annuerit ut causa retractetur. Quæstio est quem superiorum adire debet.

In pristino rerum statu apud Ecclesias Galliarum, recursus

habebatur ad superiorem immediatum, ab Episcopo nempe ad Metropolitanum contra quosvis actus extrajudiciales et judiciales quibus gravamen inductum erat.

1° Concordatum Leouis X cum Francisco I statuerat omnes et singulas causas, exceptis majoribus, terminandas et finiendas esse apud judices in partibus, qui jure aut consuetudine earum cognitionem habebant : porro causarum nomine continabant expostulationes subditorum pro illato gravamine etiam per quosvis actus extrajudiciales ; sensu enim obvio verborum, causæ dicuntur negotia quæ in controversiam adducuntur coram superiore.

2° Canonistæ Galli non aliter interpretabantur decretum Concilii Tridentini, sess. xiv, cap. I (n° 690), quod, juxta illos, voulut interdicere Prælati majoribus quominus ex favore relevare præsumant clericos suorum suffraganeorum a pena suspensionis, quocumque modo, judiciali aut extrajudiciali, lata fuerit ; non vero illis prohibere quin, facto canonico recursu, de eisdem pœnis judicent, uti Metropolitani. Eodem sensu Episcopus Diniensis mentem suam aperiebat, in opere anno 1845 edito : « En examinant avec attention le but que le Concile s'est proposé dans ce canon, ait D. Sibour, nous regarderions comme plus probable qu'il n'a pas voulu empêcher, dans ce cas d'interdit, la réhabilitation par sentence émanée d'un pouvoir jurisdictionnel supérieur à l'Évêque, mais seulement la réhabilitation par grâce. » (*Institutions du diocèse de Digne*, tom. I, pag. 478, 479.)

3° Huic interpretationi consonabat praxis : et est ratio cur, dum canonistæ exterarum regionum adeo frequentem mentionem habent recursus immediati ad Sanctam Sedem occasione sententiarum *ex informata conscientia*, nulla ejusdem recursus pro hujusmodi causis vestigia, aut non nisi rarissima, appareant in scriptis canonistarum e Gallia, et in actis cleri Gallicani. Clerus Gallicanus non existimabat decreto Concilii excludi recursum ad Metropolitanum.

* 711. — Quidquid sit de veteri Galliarum disciplina, vi concordati et consuetudinis inducta, jus commune, interpretatione quam dedit S. Congregatio firmatum, statuit recursum libello supplici contra sententias *ex informata conscientia* habendum esse ad S. Pontificem.

1° Concilium Tridentinum, concessa Episcopis facultate procedendi extrajudicialiter in casibus suprà memoratis, addidit : « Nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, dignitates, restitutio suffragetur. » Hæc verba Concilii, si littera sollempniter inspicatur, possunt quidem sumi vel eo sensu quod Prælati majores non debeant, pro sui arbitrio, ex mera indulgentia, relevare clericos a pena suspensionis contra voluntatem respectivi eorumdem clericorum Episcopi, vel eo sensu quod nullo modo, seu sententia judiciali, seu licentia extrajudicialiter data, restituere in pristinum statum, contra voluntatem Episcopi clericos ex informata conscientia a suis ordinibus suspensos. Porro, Sacra Congregatio, cuius est explicare disciplinam concilii, secundam interpretationem dedit, cui consentit praxis atque jurisprudentia curiae Romanae. Plures decisiones ea de re datas referunt canonistæ, quas legere est apud Benedictum XIV. Anno 1848, proposito dubio in hunc modum in causa Lucionensi : *An ab hujusmodi suspensionis (ex informata conscientia) decreto, detur appellatio ad Metropolitanum, seu potius sit tantum locus recursus ad S. Sedem, in casu.* Responsum est : *Negative, ad primam partem; affirmative, ad secundam.* 2° Metropolitanana jurisdictio in suffraganeos Episcopos jure tantum canonico, non divina institutione, innititur ; Metropolitanus igitur recipere non debet appellations nisi intra limites ab eodem jure, interpretatione nimis authentica decretorum et praxi Ecclesiæ præfixos.

S. Pontifex causam S. Congregationi, vel alicui ex Episcopis in partibus, committit. Postulatur ab Episcopo qui sententiam tulit, ut suspensionis irrogatæ causas aperiat, quas delegatus

judex a S. Sede sub secreto servat, quatenus justitia exigat, aut christiana charitas suadeat. Recursu pendente, quoadusque causa definita sit, cuncta in eodem statu permanent: clerici exercere nullatenus valent ordines a quibus suspensi fuerunt. (Ferraris, v^o *Suspensio*, art. 1, n° 25, refert instructionem in eo sensu datam a S. Congreg.)

712. — Hæc de appellatione a sententiis ex *informata conscientia*, dicta sint pari jure de revisione judicii, quando quis, elapsis fatalibus, exoptat suam causam retractari, excepto tamen casu petitionis *restitutionis in integrum* in causa civili, de qua superius egimus (n° 697). Perspicuum est, ex sanctionibus canonicis supra relatis, non amplius dari jus ad appellandum transacto tempore præfinito; si vero reus destituantur jure appellandi, nec Metropolitano fas erit causam cognoscere, nisi ex consensu Episcopi res componatur. Ergo recurrentum erit ad S. Pontificem qui, utpote supremus Antistes, omnes causas potest ad se evocare, quin lèdentur jura singulorum Episcoporum.

APPENDIX AD SECTIONEM V^{am}

DE APPELLATIONIBUS AB ABUSU.

712. — I. Appellatio ab abusu nuncupatur in Galliis recursus ad magistratum sacerdotalem adversus judices, aut superiores ecclesiasticos, abutentes sua potestate, intra exercitium officii publici, et lèdentes jura quorum tutio lege politica et civili demandatur principi.

Tribunal ad quod appellationes deferuntur est Consilium

Status (*Conseil d'Etat*); causæ autem delatæ duplē quæstionem sæpius involvunt: aliam *abusus*¹ quæ refertur ad jus publicum et administrationem; alteram negotii seu rei ipsius principalis, quatenus crimen, delictum, aut injuriam in aliquem privatum, importat. Consilium Status judicat de abusu: declarat nempe an sit abusus, an non; et si affirmative pronuntiaverit, rescindit actum, nulla cæteroquin poena indicta. Deinde, si locus sit, declarato abusu, negotium ipsum defert ad tribunalia ordinaria, quæ statuent, v. g., de crimine patrato, de injuria alieni illata.

His præmissis, nonnulla notanda sunt, per modum appendicis ad sectionem præcedentem, de origine, fundamento et periculis appellationum ab abusu: quamvis enim rarius nostra ætate interponantur, et aliunde magistratus sacerdtales moderati utantur potestate lege civili ipsis data, magni tamen interest ut clerici noverint quid ea de re constitutum fuerit².

713. — II. Jurisperiti Galliarum passim asserunt appellationem a sententiis judicis ecclesiastici ad magistratum sacerdotalem ob abusum, seu excessum jurisdictionis, semper in usu fuisse, vel a prioribus temporibus. « L'appel comme d'abus, » aiebat Portalis, se trouve consacré par toutes les ordonnances et par les plus anciens monuments. » Haec gratuito affirmantur. Omnibus notissimum est Ecclesiam sæpius ad principes christianos configuisse, a tempore Constantini Magni, ut potestate sacerdotali tutaretur auctoritas spiritualis, et canonica disciplina; sed nulla sunt monumenta, nec vestigia quidem apparent in tota retro antiquitate ante sæculum xv, tribunalis civilis quod præpositum fuerit, auctoritate principis, excipien-

¹ Jurisperiti abusum definunt: « Un acte qui, sans constituer un crime ou un délit, est contraire aux lois et aux règlements spéciaux sur l'exercice du culte. » Vuilefroy, *Administration du culte catholique*, v^o *Abus*.

² Cf. Dissertationem in tom. VI Memorialium cleri insertam, sub eo titulo: *Traité de la juridiction ecclésiastique*, — *De l'Appel comme d'abus*, auctore Affre, arch. Parisiense, chap. I, II, III.

dis appellationibus a sententiis judicum ecclesiasticorum, ad præcavendos abusus seu excessus jurisdictionis spiritualis. Tantum abest ut Imperatores Romani et reges christiani pertimescendum sibi existimaverint ab excessu jurisdictionis ecclesiasticae, quin potius eam amplificare studuerunt, Episcopis demandando plures causas ordinis temporalis¹.

Originem legislationis circa appellationes *ab abusu*, et causas quibus inducta, et in praxi extensa fuit decursu temporum indicare opportunum arbitramur.

1º Judices ac magistratus civiles, qui sæculis præteritis experierant a Principe ut jurisdictione tribunalium ecclesiasticorum in causis temporalibus seu mixtis arctius contineretur², eamdem jurisdictionem in causis etiam spiritualibus sensim affectaverunt, emulatione potestatis quæ facile in extrema tendit.

2º Occasionem se immiscendi negotiis ecclesiasticis nacti sunt in ordinationibus Caroli VII qui magistratibus commisit curam tuendi disciplinam Pragmaticæ Sanctionis, anno 1438 auctoritate regia sanctæ: cum vero brevi ultra metas progrederentur, ipsis vetitum est, annis subsequentibus, ne mandata vel commissiones concederent extra causas beneficiale de quibus statuebatur in dicta Pragmatica.

3º Res in eodem statu permanerunt post initum concordatum inter Leonem X et Franciscum I: imo etiam ex tunc magistratus aliquem in specie titulum obtinuerunt in causis pluribus fori ecclesiastici intercedendi ex litteris pontificis *Durum siquidem*, datis an. 1518, quibus Leo X constituit, auctoritate apostolica, et deputavit Regem tunc temporis existentem, et suos in futurum successores, concordati et omnium articulorum in eo contentorum « legitimos protectores, defensores et « conservatores, nec non quorumvis adversus illa... venire

¹ Pouvoir du Pape au moyen âge. *Introduction*, § 5 et 6.

² Cf. Discussionem Petri de Cugnières cum deputatis e clero super extensione et abusibus jurisdictionis curiarum Ecclesiasticarum, sub rege Philippo Valesio. *Histoire de l'Église gallicane*, lib. XXXVII, an. 1530.

« tentantium, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, « conditionis vel nobilitatis... invictissimos oppugnatores¹. » Alienissimum certe erat a mente Leonis X instituendum fore tribunal laicale ad quod causæ ecclesiasticae referrentur, præsertim ubi ageretur de conflictu jurisdictionum; nihil in eo concessit Regi Galliarum. Sub obtentu vero protegendi concordatum, magis tratus ad suam curiam attrahere enixi sunt omnes sententias et actus judicum ecclesiasticorum quibus præsumebant laedi aliquam dispositionem concordati, aut præjudicium afferri juribus regiis.

4º Franciscus Ist hanc jurisprudentiam, seu rectius ut dicam, id attentatum in libertatem fori ecclesiastici, firmavit suo edicto an. 1539, quo non instituit quidem appellationes, sed praxim inductam supponit ac de illa statuit, art. v: « Les apppellations comme d'abus interjetées par les prêtres et autres personnes ecclésiastiques ès matière de discipline et correction, ou autres purement personnelles, n'auront aucun effet « suspensif. »

En origo historica appellationum a Judicibus ecclesiasticis ad Judices sæculares obtentu abusus. Van-Espen ipse, qui merito arguitur exaggerasse jura potestatis civilis in detrimentum auctoritatis spiritualis Pastorum, dixit: « Convenit inter zelatissimos hujus appellationis patronos has appellationes vix fuisse in usu ante tempora Ludovici XII et Francisci I regum Franciæ, uti multis ostendit Fevretus. » (*Jus universum*, part. III, tit. ix, cap. iv.) Ab illa ætate, appellationes, quarum rara fuerant sæculo præcedenti exempla, frequentiores evaserunt, eo magis quod hæresis calviniana plures magistratus infect, et aliorum animos præjudiciis contra Ecclesiam occupavit. « Les gens du roi, ait Fleury, ceux-là mêmes qui ont fait sonner le plus haut ce nom de liberté, y ont donné de rudes atteintes en poussant les droits du roi jusqu'à l'excès; en quoi l'in-

¹ Mémoires du clergé, tom. X, col. 130, 131.

« justice de Dumoulin est insupportable. Quand il s'agit de censurer le Pape, il ne parle que des anciens canons; quand il est question des droits du roi, aucun usage n'est nouveau ni abusif; et lui et les autres jurisconsultes qui ont suivi ses maximes inclinaient à celles des hérétiques modernes, et auraient volontiers soumis la puissance même spirituelle de l'Église à la temporelle du prince. (*Discours sur les libertés de l'Église gallicane*, n° 23.) Infaustum hunc influxum hæresis in agendi rationem curiarum sacerdotalium animadvertere non prætermisit clerus Gallicanus in publicis expostulationibus quas Ludovico XIV porrexit, anno 1665, contra attentata curiarum sacerdotalium in jura et libertatem Ecclesiæ. « Les appellations comme d'abus sont en France de même âge que l'hérésie de Calvin, et au même temps que les hérétiques commencèrent d'accuser l'Église d'abus dans sa doctrine et sa discipline, comme si les officiers de la justice eussent été d'intelligence avec eux, et qu'ils les eussent voulu seconder dans cet impie dessein, ils accusèrent ses ministres d'abus dans la juridiction¹. »

714. — III. Fundamenta legislationis circa appellationes ab abusu, reponuntur in jure quod princeps habet, inquit, tuandi simul politicam potestatem, disciplinam canonicanam in Galliis receptam, et jura civium, contra abusus et excessus jurisdictionis judicium ecclesiasticorum. Lex civilis lata occasione concordati, quæ et organica cultus publici vocatur, statuit in hunc finem art. vi : « Il y aura recours au conseil d'État dans les cas d'abus de la part des supérieurs ecclésiastiques... Les cas d'abus sont : l'usurpation ou l'excès du pouvoir; la contravention aux lois et règlements de la république; l'infraction des règles consacrées par les canons reçus en France; l'attentat aux libertés, franchises et coutumes de l'Église gallicane; toute entreprise et tout procédé

¹ Mémoires du clergé, tom. VII, col. 4524.

« qui dans l'exercice du culte peut compromettre l'honneur des citoyens, troubler arbitrairement leur conscience, dégénérer contre eux en oppression ou en scandale public. »

Hæc cuncta quam sint obscura, ambigua, indeterminata, falsis principiis innixa, et periculosa in praxi, paucis explicare sufficiat.

1º Quod ad jus tuandi potestatem sacerdotalium contra aggressus auctoritatis spiritualis spectat, dicemus Ecclesiam Christi nullatenus intendere jura politica principum invadere, nec libertatem civium perturbare. Quis illud præsumat, his præsertim temporibus? Contingere solummodo potest ut Prælatus, aliusve Judex aliquid decernat, aut sententiam pronuntiet in materia fori dubii, et proinde inquiratur an fines sui juris excederent. Si hujusmodi quæstio incidat, si nempe queratur de competentia, consilium Status de ea pronuntiabit, cum inter causas appellationum ab abusu haec primo loco reposita sit : usurpatio vel excessus potestatis. Nos e contra, ad mentem Ecclesiæ et juxta principia de quibus nulla controversia esse potest apud catholicos, dicemus quæstiones de competentia fori Ecclesiastici minime dirimendas esse judicio sacerdotali; non solum quia magistratus civiles plerumque habent notiones confusas de natura et finibus jurisdictionis spiritualis, et, rem præoccupato animo considerantes, jura Cæsarea ultra metas æqui et justi protendunt; verum insuper, ac potissimum, quia Christus Dominus constituit Ecclesiam, non principem sacerdotalium, interpretem juris divini. Ecclesiam igitur audire necesse est, si hujusmodi dubia suboriantur, et adhibenda sunt media de quibus convenit inter Sanctam Sedem et principem, pro solutione practica difficultatum, ut vitentur noxi confictus (nº 64).

2º Aliud fundamentum legislationis reponi diximus in titulo *protectoris canonum* quem præfert princeps catholicus; et idcirco lex statuit inter causas appellationum ab abusu : infractionem canonum qui apud Gallias recepti sunt... violatio-

nem libertatum et consuetudinum Ecclesiae Gallicanæ. Ex dictis ab ipso exordio *Prælectionum*, Ecclesia habet potestatem a civili societate omnino distinctam, in cuius exercitio pastores minime subjiciuntur, neque directe neque indirecte, magistris sacerdotalibus. Princeps non alio titulo proinde est protector canonum, nisi quod debeat, quantum patitur regimen politicum reipublicæ, opem ferre Ecclesiae ad assecurandum ipsius libertatem et canonum observantiam contra invadentes jura spiritualia, et subvertentes canonicam disciplinam. Non valet, eo nomine, judicare de legitimitate, sensu, et applicatione canonum; alioquin non ageret vices protectoris, sed domini. Admitti proinde non potest infractionem canonum et violationem *libertatum* Ecclesiae Gallicanæ esse causas legitimas appellationis. Neminem præterea fugit Ecclesiam posse, jure sibi proprio, canones immutare, consuetudinibus etiam vetustioribus derogare, prout ratione temporum expedire visum fuerit, salvis concordatibus de quibus alibi dictum fuit; cur igitur deferrentur ad magistratum querimoniae de transgressis canonibus, seu de violatis consuetudinibus? Quoties igitur disceptatur de existentia, et legitima interpretatione canonum, vel de eorumdem canonum violatione, causa devolvenda est ad judices ecclesiasticos, servato ordine constituto.

5º Eadem animadvertemus de altero fundamento appellationum, nempe de tuendis civibus contra injurias quas forte paterentur a judice ecclesiastico. Si, occasione aut pretextu sacri ministerii, presbyter domicilium alicujus inviti invaserit; si inter concionandum, alicui per calumnias aut detractiones injuriam inferat; si verberet, leges naturalem, canonicam et civilem violet,... ubi non subsistunt immunitates clericales, potest judex clericum convenire ratione hujus delicti. Lex vero ulterius progreditur, dum verbis generalibus inter causas appellationis recenset, *quamvis agendi rationem, qua intra ipsum cultus exercitium, laeditur honor civium, aut indebet turbatur eorum conscientia.* Non defuerunt olim in Galliis

magistratus, tempore scilicet quo grassabatur hæresis Janessianæ, qui, honorem civium et libertatem conscientiæ tuendi causa, se ingerere veriti non sunt in negotia spiritualia, eo usque ut cogere vellent presbyteros ad conferenda sacramenta, et ad dandam sepulturam ecclesiasticam hæreticis obstinatis: a tempore etiam concordati consilium Status admisit appellationes in causa denegationis sepulturæ. Ergone viris laicis, rerum ecclesiasticorum insciis, quorum plures ne religionem quidem catholicam profitentur, et nullam aliunde habent auctoritatem in rebus spiritualibus, demandabitur cura pronuntiandi quandonam indebita turbetur conscientia fidelium?...

715. — IV. Quacumque igitur ratione consideretur legislatio civilis circa appellationes ab *abusu*, consociari non potest cum libertate ecclesiastica. Clerus Gallicanus nedum approbarit leges et jurisprudentiam curiarum sacerdotalium in hac materia, illas potius sæpiissime improbat tanquam adversantes suis doctrinis et contrarias juribus Ecclesiae.

Conquestus est, sæculo XVII coram Ludovico XIV, debilitatum jus pastorum, et vulnus discipline inflictum, excessibus quibus locum dederat jurisprudentia curiarum sacerdotalium. « Cette jurisprudence, Sire, s'est maintenant portée à de tels excès, « qu'elle détruit absolument l'autorité de l'Église; elle y renverse tout l'ordre judiciaire; elle nourrit la rébellion des ecclésiastiques; elle réduit les évêques à l'impuissance de maintenir la discipline... L'Église, Sire, n'est point subalterne aux parlements, et, si Votre Majesté ne souffre pas que les choses jugées dans la chambre des comptes soient revues dans le parlement, dans la cour des aides et au grand conseil, parce qu'aucune de ces cours n'a juridiction sur l'autre, pourquoi, Sire, hors le seul cas d'entreprise sur votre juridiction, Votre Majesté souffrirait-elle que les affaires jugées par l'Église fussent portées devant des tribunaux séculiers, puisque, bien loin qu'elles lui soient supérieures, ces cours au contraire sont sujettes à la puissance spirituelle que

« l'Église tient immédiatement de Jésus-Christ? » Vir minime suspectus curiae sacerdotali, Fleury, non aliter censuit : « Les appels comme d'abus ont achevé de ruiner la juridiction ecclésiastique. » (*Discours sur les libertés de l'Église gallicane*, n° 24¹.)

Concludimus fideles, et multo magis clericos, nequaquam debere in causa spirituali confugere a sententia Episcopi ad magistratum civilem, sub abusus obtentu; quamvis enim hodiernis temporibus, consilium Status moderatius ac circumspectius appellationes excipiat quam olim parlamenta, appellationibus derogatur auctoritati atque libertati Ecclesiæ quod omni studio præcavendum est. Clerici qui sunt a suo ordine suspensi, vel suo titulo privati, recursum habeant a sententia Episcopi ad Metropolitanum, vel ad S. Pontificem, pro qualitate negotii. Recursus ille canonicus abunde eis sufficit; si quod enim contra regulas juris in eorum præjudicium commissum sit, a judice superiori reformabitur. Si, ordine judiciorum perturbato, adeant magistratum civilem in causa ecclesiastica, formidare debent ne incurvant gravissimas censuras quibus plectuntur temerarii infractores canonum et juris Ecclesiæ. Nulla insuper sinit prudentiæ ratio ut ab eo in hujusmodi causis auxilium, petant a quo periculum sit ne postea opprimantur, quod clero sacerdotali postremis contigit : « Cum enim, ut sapienter animadverterit theologus auctoritate gravis, Pontifices potestate sua in Ecclesiæ Gallicanæ detrimentum abuti crederentur, invocatum est sacerdotalis brachii auxilium, cuius occasione majus detrimentum passa est Ecclesia in sua jurisdictione quam consecuta est emolumentum... Quo igitur luero compensari poterit iactura jurisdictionis spiritualis? » (Charlas, *Tract. de libertatibus Eccl. Gallicanæ*, lib. XII, pag. 814.)

¹ *Nouveaux Opuscules de Fleury*, ed. an. 1818.

SECTIO VI^a

DE DELICTIS

Persolutis quæstionibus præviis de ordine servando in judiciis criminalibus, non secus ac in civilibus, utile arbitramur subjungere notiones circa delicta quæ sunt materia judiciorum, et circa regulas jure canonico statutas de præcipuis delictis. Dicemus itaque 1° de delictis in genere ; 2° de præcipuis speciebus delictorum, quæ judicii coerceri voluit Ecclesia.

ARTICULUS I. — DE DELICTIS IN GENERE.

*716. — I. Delictum est actio externa, vel voluntaria omissionis, contra legem, pœnis coercenda in foro externo Ecclesiæ.

Dicitur 1° *Actio externa* : ea conditione delictum, de quo agitur in jure canonico, distinguitur a peccato simplici, quod est violatio legis divinæ, sive actu externo sive interno consummata. Judices inquirunt solummodo de externis, nam cogitationis pœnam nemo patitur, ut dicitur in jure; unde concludendum est neminem traduci ad tribunal externum Ecclesiæ ratione actus externi boni vel indifferentis, ob solam præsumptionem pravae intentionis.